

Asia: VN/10164/2019

Lausuntopyyntö vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän ehdotuksesta hallituksen esitysluonnokseksi lastensuojelun vaativaa sijaishuoltoa koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Esitetään lisättäväksi uusi 2 momentti pykälään 4 a § Lapsen oikeus tasapainoiseen kehitykseen ja hyvinvointiin. Selkiyttääkö ehdotus lapsen kasvatuksen, valvonnan ja huolenpidon sekä perusoikeuksiin kajoavien rajoitusten rajanvetoa? Jos ei, miten säännöstä tulisi muuttaa?

Osallisuuden aika ry: Tulisi selkeämmin sanoa, että rajoitustoimenpiteet tulee sanoittaa lapselle ja nuorelle kuten myös tilannetta mahdollisesti seuranneille lapsille ja nuorille jo rajoittamista tehtäessä ja myös käydä tilanne läpi jälkepäin.

2. Esitetään säädettäväksi lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden asiakasmitoitus 35 lasta/sosiaalityöntekijä (13 b §). Mitä vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

Osallisuuden aika ry: Hyvä, jos resursseja saadaan lisää. Herää kuitenkin kysymys, miten kuntien valvonta näissä asioissa toimii? Olemme ymmärtäneet, että kunnat voivat suhteellisen huoletta rikkoo lakia ja lastensuojelulaki taitaakin olla yksi rikotuimmista laeista kunnan taholta. Saako kunta sanktioita lastensuojelulain rikkomuksista ja jos saa, niin mitä?

Asiakasmitoituksella on todella hyvät vaikutukset, mikäli se optimaalisesti toteutuu. Tämä edistäisi monia lastensuojelun päämääriä, kun suhdetta nuoreen voidaan syventää ja työskentelystä tulee henkilökohtaisempaa. Näin luottamusta on mahdollista rakentaa sosiaalityöntekijän ja nuoren välille ja työskentelystä on mahdollista tulla tavoitteellisempaa ja nuori ei koe olevansa yksin.

Koskeeko uudistus vain alle 18-vuotiaita vai myös jälkihuoltoa?

Mitä tapahtuu, jos sosiaalityöntekijällä on liikaa asiakkaita?

3 a. Vastaavatko 15 §:n täsmennykset tätä tavoitetta?

Kyllä

3 b. Mitä käytännön vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

Osallisuuden aika ry: Tätäkin tulee tarkasti seurata, tilastoida ja raportoida sekä valvoa toimintaa, jotta toteutuu. Myös sanktiointia tulisi olla, jos pykälää ei noudateta. Pitäisikö tarkemmin sanoa, mitä tulee tehdä? Jääkö tämä vain lakipuheen tasolle vai onko tämän mahdollista aidosti toteutua palvelujärjestelmässä?

4. Ehdotuksessa esitetään säädettävän lapsen sosiaalihuollon asian vireille tulosta voimassa olevan lastensuojeluasian vireille tulon sijaan. Tavoitteena on, että tämä vahvistaisi sosiaalihuollon palvelutarpeen arvioinnin ensisijaisuutta. Onko ehdotettu sääntely tarkoituksenmukainen asetetun tavoitteen kannalta?

-

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 4

-

5. Ehdotuksessa esitetään lastensuojelun asiakkuuden päättymisestä säätämistä. Mitä käytännön vaikutuksia tällä sääntelyllä olisi?

Osallisuuden aika ry: Tästä olisi käytännössä hyötyä. Tämä sääntely ja tarkennus lainsäädännössä auttaisi asiakasta ymmärtämään palvelun päättymisen perusteet ja tekisi lastensuojelun työskentelystä sekä päätöksenteosta läpinäkyvää.

6 a. Arvioitko ehdotetun säädöksen johtavan käytännössä avohuollon palvelujen kehittämiseen?

Kyllä

6 b. Miten arvioitte tämän tavoitteen toteutuvan ehdotetun säännöksen avulla?

Osallisuuden aika ry: Toivottavasti lapsi saa olla mukana päättämässä kuka läheinen on mukana prosessissa. Muuten kuulostaa hyvältä.

7. Sijaishuoltopaikan valintaa koskevaa sääntelyä ehdotetaan täsmennettävän. Sijaishuoltopaikan valinnassa tulisi aina arvioida yksilöllisesti lapsen etu, lapsen tarpeita vastaava kuntoutuksellinen osaaminen ja lapsen varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja muun opetuksen sekä siihen tarvittavan tuen varmistaminen. Millaisia vaikutuksia näette ehdotetulla sääntelyllä olevan sijaishuoltopaikan valintaan ja sitä koskevaan päätöksentekoon? Onko pykälän sääntely asetettujen tavoitteiden näkökulmasta riittävä?

Osallisuuden aika ry: Toivottavasti sijaishuoltopaikan valinta menee yksilöllisempään suuntaan, tämä olisi hyvä asia.

8. Lapsen sivistyksellisten oikeuksien toteutumisen tukemista ehdotetaan vahvistettavan erityisesti sijaishuollon aikana (49 a §, 50 §, 52 a §, 57 § ja 60 d §). Miten ehdotettu sääntely vastaa lapsen sijaishuollon aikaiseen tuen tarpeeseen perusopetuksen ja toisen asteen tutkinnon suorittamisessa?

Osallisuuden aika ry: Ei vastaa, ohjausvastuu ei välttämättä ole tukea, vaan tekstissä puhutaan vain ohjaus- ja valvontavastuusta. Tekstistä kaikuu mielestämme läpi enemmän nuoren kontrollointi kuin

tuki. Toimet voivat kääntyä itseään vastaan, kun oppivelvollisuuskäytäntöä nostetaan; mahdolliset väliuudet myöhästyvät, kun on ”pakko” olla koulussa silloinkin, kun ei ehkä vielä itse tiedä, mitä haluaisi. Opiskelu voisi olla hedelmällisempää myöhemmin.

9 a. Onko 49 a §:n sääntely vaativasta sijaishuollosta tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

-

9 b. Mitä käytännön vaikutuksia ehdotuksella olisi?

-

10. Selkeyttääkö ehdotettu muotoilu erityisen huolenpidon jakson hoidollista ja kuntouttavaa sisältöä?

-

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 10

-

11 a. Vastaako ehdotettu muotoilu näihin tavoitteisiin?

Kyllä pääosin

11 b. Millaisia vaikutuksia erityisen huolenpidon jakson pidentämisellä olisi?

Osallisuuden aika ry: Se, että se pidentäminen on mahdollista, on positiivista.

12. Erityisen huolenpidon jakson päätöksenteko: Millaisia vaikutuksia olisi nykyisen päätöksentekorakenteen (30 + 60 vrk) muuttamisella siihen, että jatkossa yksi päätös mahdollistaisi enimmillään 90 vuorokauden erityisen huolenpidon jakson ja sen jälkeen tarvittaessa enimmillään toisen 90 vuorokauden jakson?

Osallisuuden aika ry: Se, että sen pidentäminen on mahdollista, on positiivista. Seuranta on erittäin tärkeää.

13. Onko ehdotettu erityisen huolenpidon asumisyksiköiden henkilöstöresurssi (59 a §) riittävä?

Kyllä

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 13

Osallisuuden aika ry: Olisi hyvä, että henkilökuntaa olisi riittävästi.

14 a. Onko ratkaisu tarkoituksenmukainen?

Kyllä

14 b. Mitä vaikutuksia sillä olisi?

Osallisuuden aika ry: Nuorelta ei jää tarvitsemansa palvelu saamatta siksi, että on sijoitettu kunnalle tai yksityiselle.

15. Miten 11 luvun säännökset rajoituksista toteuttavat sijaishuollossa olevien lasten perus- ja ihmisoikeuksia?

Osallisuuden aika ry: Henkilötarkastusta tehdessä työntekijän täytyy voida ottaa vaaralliset esineet ja päihteet pois nuorelta myös väkisin ja kohtuullista voimaa käyttämällä. Kuitenkin niin, että mahdollinen voimankäyttö suhteutetaan pois otettavan aineen/esineen vaarallisuuteen, ei esimerkiksi niin, että tupakkatuote otetaan voimaa käyttämällä vaikka rintaliiveistä, vaan voimaa käytetään vain, jos on kyse vakavista huumeista tai vaarallisista esineistä kuten teräaseista eikä niitä neuvottelun tai muuten pois nuorelta saada. Se, että työntekijä toimii, on nuoren oikeus. Poliisin kutsuminen paikalle on mielestämme useissa tapauksissa resurssien tuhlausta. Prosessi on helpompi ja todennäköisesti miellyttävämpi myös nuorelle, jos se tehdään ns. talon sisällä, tutun työntekijän toimesta, eikä poliisin toimesta.

Luvatta laitoksesta karanteenin lapsen palauttaminen: sosiaalipäivystyksen tulisi voida ottaa lapsi kiinni. Muut kohdat hyviä.

63 § Yhteydenpidon rajoittamista koskeva päätös

Osallisuuden aika ry: Hyvä asia. Sosiaalityöntekijöiden asiakasmäärässä on huomioitava, että hänet tulee saada nykyistä sujuvammin kiinni ja hänellä pitää olla välittömästi aikaa päätöksenteolle ja sijaishuoltopaikan tukemiselle tässä asiassa.

65 § Aineiden ja esineiden haltuunotto

Osallisuuden aika ry: Tulee ottaa huomioon, että sijoitetuilla nuorilla on niin paljon tupakointiin liittyviä tuotteita, kuten sytkäreitä. Jos näistä kaikista tulee ilmoittaa sosiaalityöntekijälle, niin tämä tulee ruuhkauttamaan sosiaalityöntekijöiden työajan. Vähäpätöisiksi arvioituista tupakointituotteista pitäisi voida takavarikoida ihan vain kasvatuksellisenä toimenpiteenä laitoksen henkilöstön toimesta, eikä näistä tarvitse ilmoittaa sosiaalityöntekijälle. Tämä lainsäädäntö voisi koskea vain merkittäviä määriä. Osallisuuden aika haluaa korostaa, että tässä lainsäädännössä olisi hyvä keskittyä huumausaineiden ja muiden päihteiden sekä teräaseiden yms. haltuunottoon. Näistä vakavista asioista on hyvä olla laitoksesta välittömästi yhteydessä sosiaalityöntekijään, mutta esimerkiksi tupakkatuotteista riittää, että sosiaalityöntekijä saa tiedon viikko- tai kuukausiraporttien yhteydessä. Ja lainsäädännössä tulisi ottaa huomioon lapsen tai nuoren ikä ja kehitystaso.

66 § Henkilöntarkastus

Osallisuuden aika ry: Pitää voida käyttää muita voimakeinoja kuin vain neuvottelua. On resurssien tuhlausta pyytää tähän virka-apua poliisilta. Myös laitoksen ilmapiiri kärsii siitä, jos siellä, nuorten kotona, vierailee poliisi usein. Poliisin useat vierailut eivät auta myöskään lastensuojelutaustaisten nuorten kokemaan stigmaan. Nuorelle olisi ehdottomasti parempi, että henkilöntarkastuksen tekee esim. sosionomitaustainen, tuttu työntekijä.

68 § Kiinnipitäminen

Osallisuuden aika ry: On hyvä, että poistetaan kiinnipitämisen hoidollinen ja huollollinen luonne laista. On hyvä, että kiinnipito rajataan aina mahdollisimman lyhyeksi toimenpiteeksi ja sitä käytetään vain tarkasti harkiten. Ensisijaisen tärkeää on myös jo tilanteen aikana sanoittaa lapselle

tai nuorelle, mitä nyt tehdään ja miksi ja käydä siitä keskustelua jälkikäteen. Myös tilanteessa olleiden muiden lasten ja nuorten kanssa tilanne tulisi aina käsitellä siten kuin se on mahdollista rikkomatta nuorten yksityisyyttä. Kiinnipitotilanteet voivat olla uhkaavia ja nostaa traumoja pintaan myös niitä seuraaville lapsille ja nuorille. Kuitenkin hyvin toteutettuna kiinnipito voi myös lisätä koko yhteisön turvallisuutta. Mutta ilman, että sen perusteita avataan nuorelle ja läsnäolleille muille nuorille, se voi aiheuttaa syviä traumoja, esimerkiksi vakavaa ahtaanpaikan kammoa, mikä voi häiritä nuoren elämää pitkälle aikuisuuteen.

69 § Liikkumisvapauden rajoittaminen

Osallisuuden aika ry: Hyvä, on erittäin hyvä tarjota järkevää toimintaa tilalle, esim. tukea jotain lapsen vahvuutta tai kiinnostuksen kohdetta.

69 a § Luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttaminen

Osallisuuden aika ry: Nuoren koskemattomuutta kunnioitetaan liikaa, jopa siten, että se on mielestämme nuoren omien etujen vastaista. Varmasti monta nuorta jää kiinniottamatta, kun heidät saa ottaa kiinni vain poliisi, eikä esimerkiksi sosiaalipäivystyksen tai lastensuojelulaitoksen työntekijä.

70 § Eristäminen

Osallisuuden aika ry: Kuten muissakin kohdissa, mietityttämään jää, miten varmistetaan tämän toteutuminen. Eli valvonnan organisointi ja käytännön toteuttaminen sekä valtakunnallinen seuranta olisi kunkin kohdan toteutumisessa erittäin tärkeää.

72 § Erityiset rajoitukset erityisen huolenpidon jakson aikana

Osallisuuden aika ry: Hyvä. Nuoren kannalta on hyvä, että jokaisesta rajoituksesta tehdään erillinen päätös. Tämä lisää avoimuutta ja nuoren on helpompi ymmärtää kaikkien eri toimien perusteet. Lapsen ja nuoren oikeusturvan näkökulmasta on tärkeää luopua rajoitustoimenpiteet, mikä ne eivät ole enää välttämättömiä.

17 a. Toteuttaako säännös tätä tavoitetta?

-

17 b. Millaisia vaikutuksia ehdotetulla 71 §:ssä säädetyillä erityisillä rajoituksilla näette olevan lapsen päihdehoidon ja -kuntoutuksen toteuttamiseen?

Osallisuuden aika ry: Tämä lain kohta on tärkeä ja erittäin tervetullut. Aiemmin ulkoisia tarkastuksia on voitu tehdä rutiininomaisesti, mutta nyt lainsäädäntö vahvistaa lapsen oikeusturvaa.

Näistä ulkoisista tarkastuksista ja henkilötarkastuksista tulisi ilmoittaa sosiaalityöntekijällä, jolla tulee olla oikeus puuttua laitoksen käytäntöihin

18. Miten 69 a §:ssä ehdotetut muutokset mahdollistavat luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttamisen?

Osallisuuden aika ry: On hyvä nojata siihen, että laitos, jossa lapsi asuu, tuntee lapsen. Kuten on myös hyvä, että laitos veloitetaan etsintätoimenpiteisiin. Myös ennakointi on erittäin hyvä asia. Mutta miten käytännössä? Miten käy, kun resursseja on vähän? Miten käytännössä laitos voi etsiä, jos sillä ei ole tarpeeksi henkilökuntaa pitämään huolta niistä nuorista, jotka ovat paikalla laitoksessa?

Pohdimme myös Koskelan murhaa ja sitä, etsikö kukaan uhria? Ja olisiko etsinyt, jos ei olisi ollut sijoitettuna? Sijoitettujen lasten eriarvoisuus muihin nuoriin nähden.

19. Miten tehokkaasti ehdotettu 73 §:n mukainen säännös toteuttaa eristämisen täytäntöönpanon valvontaa?

Osallisuuden aika ry: Tämä ei auttane nuorta, joka on aktuaalisesti sen kohteena, mutta pitkällä aikavälillä voi tuoda muutoksia ja auttaa puuttumaan epäkohtiin, kun tehdään seurantaa ja kohdennetaan toimenpiteitä sen mukaan.

20. Miten tehokkaasti ehdotettu 74 §:n säännös kirjaamisvelvoitteesta ja toimittaminen kuukausittain aluehallintovirastoon toteuttaa rajoitustoimenpiteiden valvontaa?

-

21. Ovatko ehdotetut jälkihuollon sisältöä koskevat täsmennykset riittäviä?

-

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 21

-

22. Ehdotetaan säädettäväksi uusi laki valtion lastensuojelulaitoksista ja täsmennettävän valtion lastensuojeluyksiköiden tehtäviä vaativan sijaishuollon ja perusopetuksen integroituna palveluna. Valtion lastensuojeluyksiköiden tehtävänä olisi vaativan sijaishuollon ja perusopetuksen integroidun palvelun, erityisen huolenpidon sekä lastensuojelun jälkihuollon järjestäminen. Vastaisiko ehdotetun lain 2 § vaativan sijaishuollon tarpeisiin?

-

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 22

-

23 a. Pykälä x tai pykälät x-x §:t ovat hyvät ehdotetussa muodossa.

Osallisuuden aika ry: Aina, kun lastensuojelulakia käydään Osallisuuden ajan lastensuojelun kokemusasiantuntijanuorten kanssa läpi, huomataan, että laki on jo todella hyvä. Myös nämä esitetyt muutokset ovat pääosin erittäin hyviä. Ongelma vain on, että lakia ei noudateta. Lakimuutosten sijaan mielestämme vaikuttavampaa toimintaa lastensuojelun sijaishuoltoon olisi lain noudattamisen valvominen ja mahdollinen rikkomuksista sanktiointi.

23 b. Muutosehdotus pykälään x:

-

23 c. Muutosehdotus pykälän x perusteluihin:

-

Palsanen Kati
SOS-lapsikyläsäätiö

Pauni Reetta
Osallisuuden aika ry